

6

Florian Banu

Luminița Banu

SECURITATEA
PE ÎNȚELESUL TUTUROR
Vademecum

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Cuprins

Argument.....	9
Capitolul 1. De ce a fost nevoie de înființarea Securității? Context, motivații și modele.....	13
Capitolul 2. În inima mecanismului: cum era organizată Securitatea?	21
Capitolul 3. Oamenii din vârful piramidei: cine a condus Securitatea?	38
Capitolul 4. Cine lucra în Securitate? Profilul ofițerului	64
Capitolul 5. Dimensiunea „aparaturii”: dinamica efectivelor	86
Capitolul 6. „Dușmanul” ubicuu: - obiectivele și direcțiile principale de acțiune în plan național	96
Capitolul 7. Pe frontul nevăzut: obiectivele externe ale Securității	111
1951 - „Peștele mare îl înghite pe cel mic”	112
Forțe modeste, obiective ambițioase.....	114
Emigrația românească – un obiectiv esențial	118
Brațul lung al Securității lovește - de la răpiri și amenințări, la atentate și asasinate	123
Spionajul economic și tehnico-științific – o prioritate a regimului	125
Spionaj și afaceri tenebroase – operațiunile valutare speciale.....	127
„Diplomația” invizibilă - propagandă, dezinformare și acțiuni de influență .	131
Un bilanț și o moștenire contradictorii	133
Capitolul 8. Cum lucra Securitatea? Informatorul, tehnica operativă și dosarul	135
Folosirea rețelei informative.....	136
Folosirea filajului în procesul de urmărire informativă	145
Folosirea tehnicii operative de către organele de securitate	151
Evidențele (arhivele) de securitate	157

Capitolul 9. Traseul „suspectului” - cum ajungea cineva din „baza de lucru”, în fața Justiției?	168
Capitolul 10. Partidul și Securitatea – cine pe cine controla?	183
Capitolul 11. Aliați, rivali sau complici? Relațiile dintre Securitate și celelalte instituții de forță ale regimului	201
Capitolul 12. Istoria și arhivele: Ce surse documentare pot fi folosite pentru studierea istoriei Securității?	219
În loc de încheiere. Memorie, istorie și sensul cunoașterii trecutului	229
Bibliografie selectivă	235
Anexe.....	245
LISTA ANEXELOR.....	245
Anexa nr. 1.....	248
Anexa nr. 2.....	257
Anexa nr. 3.....	269
Anexa nr. 4.....	278
Anexa nr. 5.....	279
Anexa nr. 6.....	280
Anexa nr. 7.....	281
Anexa nr. 8.....	282
Anexa nr. 9.....	283
Anexa nr. 10.....	284
Anexa nr. 11.....	286
Anexa nr. 12.....	288
Anexa nr. 13.....	289
Anexa nr. 14.....	290
Anexa nr. 15.....	291
Anexa nr. 16.....	292
Anexa nr. 17.....	293
Anexa nr. 18.....	294

Anexa nr. 19.....	295
Anexa nr. 20.....	296
Anexa nr. 21.....	297
Anexa nr. 22.....	303
Anexa nr. 23.....	304
Anexa nr. 24.....	306
Anexa nr. 25.....	307
Anexa nr. 26.....	308
Anexa nr. 27.....	309
Anexa nr. 28.....	310
Anexa nr. 28.....	311
Anexa nr. 30.....	312

Capitolul 1.

De ce a fost nevoie de înființarea Securității? Context, motivații și modele

Aparatul nostru de interne trebuie să știe tot și nimeni să nu poată câștiga capacitatea de a face informații. Reacțiunea este foarte hotărâtă să forțeze aparatul nostru. Trebuie unificarea serviciului informativ și întărirea aparatului executiv, precum și a grănicerilor – paza granițelor nu trebuie să fie o preocupare a Ministerului de Război, ci tot a Interneleor. Trebuie să venim cu câteva proiecte de reorganizare a aparatului de interne și trebuie chiar forțată mâna regelui, pentru ca mijloacele să ne fie puse la dispoziție.

(Emil Bodnăraș, membru al C.C. al P.C.R., secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri, 14 mai 1945)

După 20 de ani de „existență subterană”, comuniștii români au ieșit din ilegalitate la 23 august 1944 și au devenit direct partid guvernamental, prin obținerea de către Lucrețiu Pătrășcanu a importantului portofoliu al Justiției. Totuși, în pofida sprijinului consistent al Armatei Roșii și al Comisiei Aliate (Sovietice) de Control, au avut nevoie de șase luni, marcate de violențe de stradă și de intervenția dură a lui A.I. Vișinski, pentru a a-și impune un premier și pentru a prelua controlul asupra guvernului.

Odată atins acest obiectiv major, după numai câteva zile de la instaurarea guvernului Petru Groza la 6 martie 1945, „purificarea” instituțiilor statului a intrat într-o etapă nouă, caracterizată de un radicalism extrem. În ședința „activului central” al P.C.R. din 10 martie 1945, ținută împreună cu miniștrii comuniști, s-au făcut câteva precizări interesante în legătură cu tactica ce urma a fi folosită în lichidarea adversarilor politici și acapararea instituțiilor statului.

Cu această ocazie, liderii de marcă ai partidului (Teohari Georgescu, Vasile Luca, Ana Pauker) au indicat liniile de forță pe care va fi plasată activitatea informativ-represivă în perioada următoare:

- arestarea masivă a oponentilor politici (în special a legionarilor), „fie că au sau nu cazier”, și internarea acestora în lagăre („îi băgăm în lagăr și apoi vedem ce facem cu ei”);

- epurarea „elementelor antidemocratice” din cadrul organelor represive, urmată, de asemenea, de internarea acestora în lagăre („toți cei epurați trebuie adunați și băgați în lagăr, puși la muncă obștească”);
- folosirea propriilor oameni de încredere pentru operațiunile de arestare și internare în lagăre („trebuie folosiți oamenii noștri pentru arestări. Arestăm și îi punem acolo de pază”).

Tot acum au fost formulate „principiile” călăuzitoare pe care se baza P.C.R. în acțiunea sa de consolidare a puterii politice proaspăt cucerită. Principiile de drept sau măcar cele general umane, de bun simț, au fost abandonate cu nonșalanță, după cum o dovedește o afirmație precum cea a lui Vasile Luca: „Așa, nu așteptați nici un fel de lege pentru legionari. (...) Și **mai bine să arestăm 10 nevinovați, decât să scăpăm un bandit**”.

Problema vinovăției generată de încălcarea legilor și a probelor prin care poate fi dovedită această vinovăție va fi plasată rapid într-o zonă a arbitrariului politic, zonă pe care nu o va mai părăsi complet niciodată, de-a lungul existenței regimului comunist. Etichetele politice „lipite” pe un adversar sau un personaj incomod erau suficiente pentru a-i distruge acestuia întreaga viață. Relevant în acest sens este un fragment din stenograma ședinței Frontului Unic Muncitoresc din 22 martie 1945:

„**Dej:** Am pus să bată acum la mașină lista completă a legionarilor strecurați la social-democrați..., noi lucrăm repede... Dacă e legionar, îl băgăm în lagăr și pe urmă vedem. Că e UP-ist [membru al Uniunii Patrioților] sau social-democrat sau comunist, nu ne privește.

Rădăceanu: Dar de ce să băgați în lagăr oameni nevinovați?

Dej: Mă rog, dacă a fost legionar...

Rădăceanu: Dar cine să constate aceasta?

Dej: Pe bază de mărturii... Să spunem că despre cutare vin doi muncitori să spună că uite, cutare a purtat cămașa verde...

Pauker: Și dacă noi îi facem vreun reproș tovarășului Teohari, este că lucrează prea încet. Pentru că nu se poate ca în România să nu fie până acum 50.000 legionari arestați”.

Aplicarea de „etichete”, vinovăția colectivă, folosirea „martorilor” adecvați, obsesia numărului mare de potențiali „dușmani ai poporului” vor reprezenta constante ale discursului politic comunist, iar urgența măsurilor dure de reprimare a oricărei opoziții va reclama acțiuni ferme pentru asigurarea controlului total al instituțiilor cu atribuții informative, polițienești și de menținere a ordinii publice.

Transpunerea în practică a acestor acțiuni a fost încredințată unor oameni verificați, în general vechi agenți sovietici infiltrați în România sau comuniști români ilegaliști, mulți dintre ei trecuți prin lagăre și închisori. Aceștia, secondați de o serie de oportuniști din rândul vechilor angajați ai structurilor de forță ale statului, vor acționa în mod concertat pentru a aduce sub comanda P.C.R. toate pârgghiile de control social specifice statului modern.

Ianuarie 1945: Gh. Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraș și Lucrețiu Pătrășcanu, aliați în lupta pentru instaurarea dictaturii proletariului
(*Fototeca online a comunismului românesc, cota 54/1945*)

Cadrul legal pentru această operațiune de mare amploare a fost creat în 21 aprilie 1945, prin **Legea nr. 312 privind urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război (Decretul nr. 1.318)**. Noul act a înlocuit legile nr. 50 și nr. 51 din ianuarie 1945, care oferiseră până atunci acoperirea juridică pentru îndepărtarea indezirabililor din armată, poliție, jandarmerie. Încă înainte de adoptarea legii, „Scânteia” evidenția faptul că „se impune o primenire a cadrelor, eliminând povara gradelor parazitare și purtătoare de concepții potrivnice atât dreptății celor mulți, cât și noilor idei care stau la baza așezării lumii viitoare”.

În scurt timp, numeroase persoane au fost licențiate din posturile pe care le ocupau (licențiere urmată, în multe cazuri, de arestarea lor) și aceste posturi au revenit unor „homo novus”, gata să treacă la executarea orbească a ordinelor dictate de partidul comunist.

Astfel, în fruntea Serviciului Special de Informații, a Direcției Poliției de Siguranță, a Corpului Detectivilor, a Inspectoratului General al Jandarmeriei, dar și în cadrul structurilor teritoriale ale acestor instituții au fost plasate o serie de persoane precum Ion Vidrașcu (Vania Didenko), Ion Stroescu (Isidor Selinger), Lucian Stupineanu, Sergiu Nicolau (Serghei Nikonov), Petre Gonciariuc (Piotr Gonciaruk), Alexandru Nicolschi

(Boris Grumberg), Marin Jianu, Vladimir Mazuru, Mihai (Mișu) Dulgheru (Dulberger), Tudor Sepeanu, Augustin Albon și alții de aceeași factură.

Se poate pune întrebarea de ce P.C.R. nu a desființat complet vechile instituții informativ-represive și nu a creat încă din anul 1945 o instituție atât de importantă precum Securitatea? Răspunsul este simplu și își are rădăcina în experiența sovietică din perioada revoluției bolșevice și a războiului civil. Astfel, în celebrul său articol „Mai bine mai puțin, dar mai bine” (1923), V.I. Lenin arăta că:

„...mai dăunător ca orice ar fi să ne bazăm pe faptul că știm măcar ceva sau că dispunem de un număr cât de cât însemnat de elemente pentru constituirea unui aparat cu adevărat nou, care să merite într-adevăr denumirea de aparat socialist, sovietic etc”.

În fața lipsei acute de oameni care să îndeplinească, cumulativ, condițiile de *pregătire profesională* și de *fidelitate politică*, soluția propusă de Lenin era clară: „Trebuie să adoptăm ca regulă: mai bine peste doi sau chiar peste trei ani, decât în pripă, fără nici o speranță de a obține un material uman de nădejde”.

Experiența sovietică a fost impusă prin agenții instruiți în perioada interbelică de U.R.S.S. și prin consilierii sovietici trimiși pe lângă conducerea partidelor comuniste din țările central și est europene, astfel încât aceeași „rețetă” a fost folosită în edificarea instituțiilor de securitate din Bulgaria, România, Ungaria, Polonia, Cehoslovacia și chiar R.D.G., desigur, cu mici nuanțe impuse de condițiile locale.

De fapt, activitatea organelor de securitate a început ceva mai înainte, odată cu constituirea primului guvern democratic, în martie 1945; aceste organe s-au dezvoltat și consolidat în lupta pentru lichidarea forțelor reacționare, pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, pentru înfăptuirea revoluției popular-democratice și trecerea la revoluția socialistă în patria noastră.

Nicolae Ceaușescu, Cuvântare la festivitatea din Capitală consacrată aniversării organelor de securitate, 12 octombrie 1973.

Așadar, anii 1945-1948 au fost o perioadă de tranziție, de recrutare și „creștere” a cadrelor de încredere, de învățare a meseriei de la „tovarășii de drum”, selectați din rândul vechilor profesioniști ai „muncii de informații” mai puțin compromiși.

În pofida faptului că oamenii partidului au depus în această perioadă tot zelul în posturile unde au fost trimiși, iar instituțiile pe care le conduceau au îndeplinit cu succes misiunile de poliție politică și de reprimare a încercărilor de organizare a rezistenței anticomuniste, evoluțiile politice impuneau o reformă de amploare a sistemului

informativ-represiv, pentru ca acesta să corespundă pe deplin noilor obiective de pe agenda forței conducătoare – P.C.R.

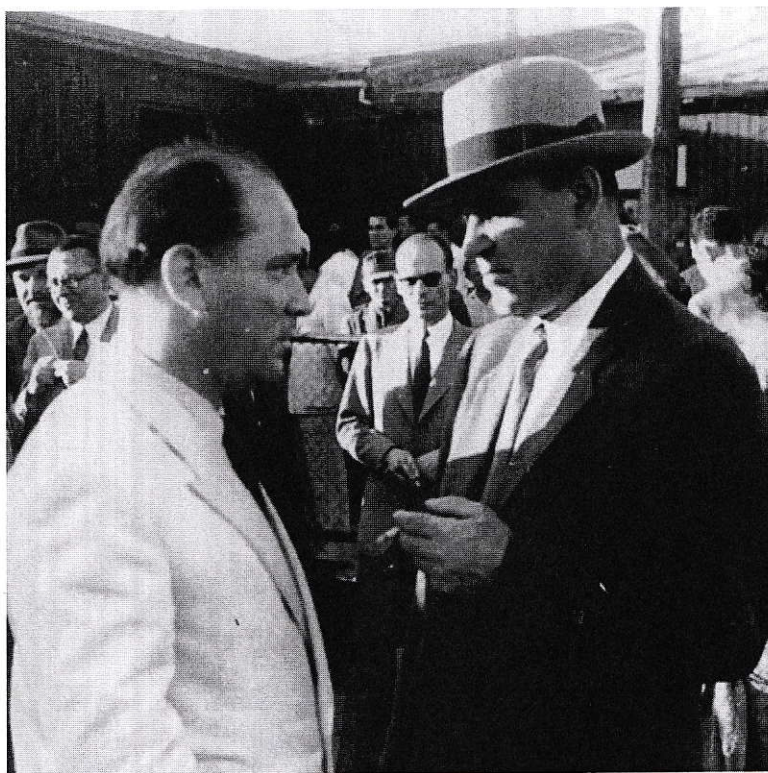
Odată cu proclamarea republicii (30 decembrie 1947), statul român a intrat într-o perioadă de transformare accelerată, consacrată oficial prin adoptarea unei noi constituții (13 aprilie 1948), prin care România devenea o „democrație populară”.

Noua formă de stat și perspectiva unei transformări de mare amploare a structurii proprietății, dar și a societății românești, în ansamblul său, reclamau și o adaptare a instrumentelor de control social, potrivit preceptelor marxist-leniniste clasice referitoare la dictatura proletariatului.

În acest context, Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretar general al P.M.R. și prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, sublinia necesitatea urmării modelului sovietic în cuvinte lipsite de orice echivoc:

„Cel de-al doilea război mondial a avut printre urmări și pe aceea că un nou șir de țări a părăsit calea mizeriei și exploatării capitaliste și s-a angajat pe calea socialismului.

Împrejurările istorice au făcut ca aceste țări să treacă la socialism prin forma de stat a democrației populare. (...)

Gh. Gheorghiu-Dej și Teohari Georgescu, doi aliați de nădejde în lupta pentru consolidarea dictaturii proletariatului

(Fototeca online a comunismului românesc, Fotografia #FA024)

Democrația populară, în perioada de trecere de la capitalism la socialism, trebuie să asigure poporul muncitor împotriva oricăror încercări de restaurare a exploataării capitaliste la noi în țară, **prin urmare este o formă a dictaturii proletariatului** (subl. ns.).

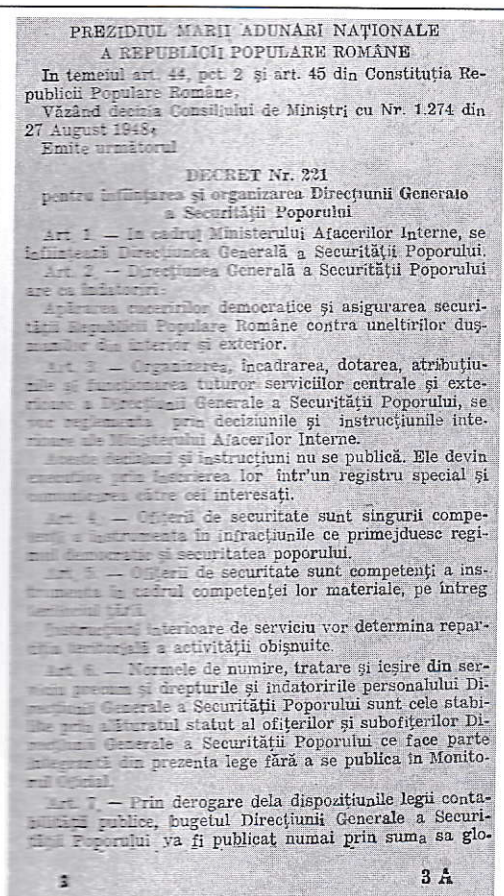
Democrația are sarcina de a zdrobi toate încercările dușmanului dinăuntru și din afară de a readuce țara în vechiul făgaș capitalist. Ea are totodată sarcina de a asigura trecerea de la capitalism la socialism. Ea asigură, prin urmare, îndeplinirea funcțiilor pe care marele Lenin le-a pus dictaturii proletariatului”.

La rândul său, Teohari Georgescu, ministru de Interne și membru al Biroului Politic al P.M.R., reiterea aceste idei cu putere de axiomă:

„regimul de democrație populară este o formă a dictaturii proletariatului. El îndeplinește cu succes funcțiile dictaturii proletariatului, adică funcțiile de lichidare a pozițiilor economice ale claselor exploatare, de înăbușire a încercărilor de restaurare a vechii orândui, de antrenare a maselor de oameni ai muncii în opera de construire a socialismului sub conducerea proletariatului”.

Măsurile de edificare a noii societăți socialiste întreprinse imediat după adoptarea Constituției din aprilie 1948, dintre care amintim naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transport, restructurarea radicală a învățământului, adoptarea unei noi legi a cultelor, erau susceptibile de a produce un val de revoltă în rândul unor largi categorii de cetățeni, afectate direct de aceste transformări, conducând, în termeni marxiști, la „ascuțirea luptei de clasă”.

Conștientă de pericol, pentru a gestiona previzibila opoziție față de măsurile întreprinse și apreciind că a acumulat suficientă experiență și

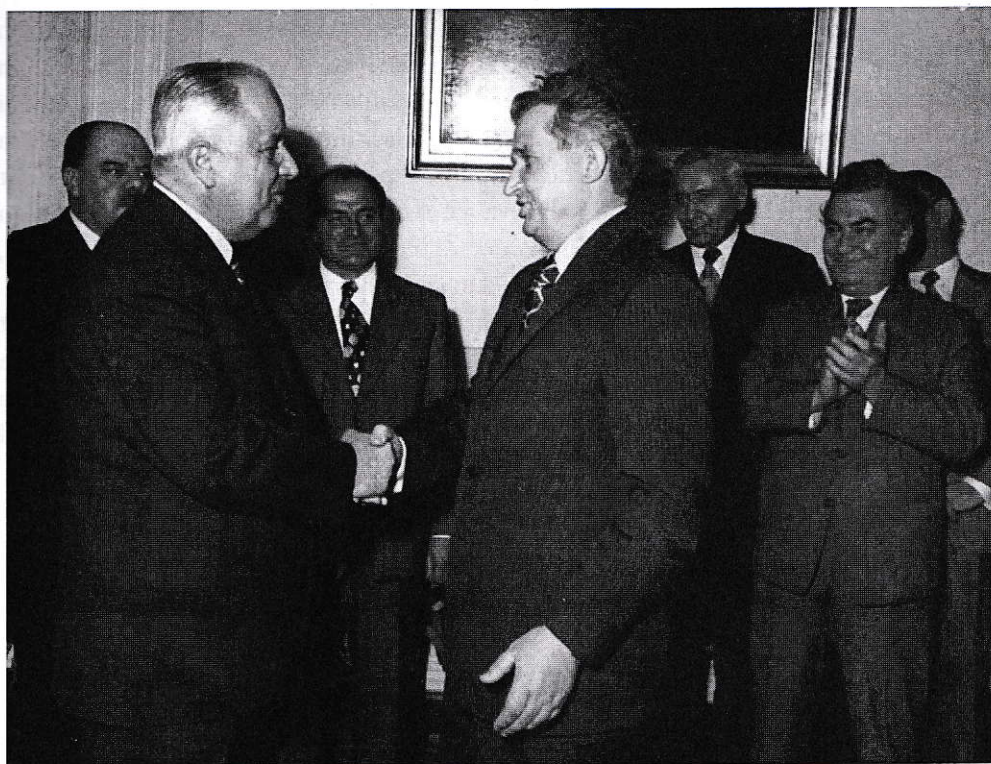
„Monitorul Oficial”, nr. 200,

30 august 1948

dispune de cadrele necesare, conducerea partidului a decis în vara anului 1948 că este momentul creării unui instrument polițienesc nou, inspirat din tradiția *cekistă*, îndelung verificată în cadrul Uniunii Sovietice, grefată pe deloc neglijabila experiență autohtonă. Ca urmare, a fost creată temuta instituție numită, generic, *Securitatea*.

Așadar, înființată oficial prin Decretul nr. 221 din 28 august 1948, **Direcția Generală a Securității Poporului (D.G.S.P.)** nu era, de fapt, decât sinteza eforturilor făcute de partidul comunist în perioada 1945-1948 pentru edificarea unui aparat de supraveghere și represiune cât mai redutabil. Se verifica, astfel, constatarea făcută de Karl Marx în mai 1871: „...în loc să se descotorosească de mașina de stat, acest coșmar ucigător, toate revoluțiile n-au făcut decât să o perfecționeze”.

Departate de a avea o evoluție liniară, Securitatea a cunoscut numeroase reorganizări, dimensiunea instituției, atribuțiile și competențele sale fiind permanent adaptate la obiectivele politice de etapă ale regimului pe care îl apăra.

Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., felicitându-l pe Emil Bobu, ministru de Interne

în perioada 17 mart. 1973 – 18 mart. 1975

(Fototeca online a comunismului românesc, Fotografia #LA409)

Ca urmare, perioada anilor 1948-1989 poate fi împărțită, în opinia noastră, din punctul de vedere al evoluției Securității, ca instituție, în patru decade cu trăsături distinctiv:

- **1948-1958** – anii „staliști” ai Securității, ani de confruntări violente cu „dușmanul de clasă”, perioadă de căutări și experimente profesionale, în care au fost puse fundamentele activității, din punctul de vedere al metodelor și mijloacelor specifice, și în care a fost creată „faima” Securității, ca armă de temut a nu mai puțin temutului Partid;
- **1958-1968** – perioadă delimitată la nivelul inferior de retragerea trupelor sovietice din țară, cu întregul cortegiu de consecințe politice, economice și sociale, iar la nivel superior, de înființarea Consiliului Securității Statului, la 3 aprilie 1968, aproape simultan cu excluderea din partid a fostului atotputernic ministru de interne, Alexandru Drăghici, urmată de degradarea militară a acestuia, tocmai pentru abuzurile săvârșite în anii '50;
- **1968-1978** – perioadă în care, după condamnarea formală a practicilor abuzive din anii '50, s-a încercat modernizarea instituției, aducerea ei la un alt standard, atât din punct de vedere al resurselor umane, cât și din punct de vedere al logisticii, modului de lucru și respectării cadrului legislativ. Același interval a fost, totodată, epoca ultimelor confruntări dintre Partid și Securitate pentru obținerea preeminenței, dar și a birocratizării structurilor operative ale Securității. Dezertarea generalului Ion Mihai Pacepa a tranșat definitiv aceste confruntări în favoarea Partidului, producând, totodată, intrarea instituției în faza sa finală de existență;
- **1978-1989** – perioada „osificării” structurilor de securitate, cu o revenire de prost augur a accentului deosebit pus pe supravegherea „corectitudinii politice” a populației, însoțită de o deturnare tot mai vădită a numeroase componente ale instituției de la misiunile specifice prezervării siguranței naționale către cele de tipul poliției politice, precum și de o ideologizare excesivă a activității curente.